

Magyar tervezők regionális terve az algériai Skikdában

Fejlesztési célok, rendezés és stratégia

FLEISCHER TAMÁS — DR. VÁRKONYI MIKLÓS

Bevezetés

A szerzők e lap 1984/2. számában foglalták össze a VÁTI tervező csoportjának a Tesco Iroda közvetítésével ún. prestation szerződés keretében végzett közel hároméves regionális tervezőmunkájának társadalmi-gazdasági hátterét, körülményeit; ismertették a terv felépítését és a problémafeltárás tartalmi kivonatát.

A fejlesztési javaslatokra irányuló munkarész akkor nem került ismertetésre: ugyanakkor mind módszerében, mind a megkezdett ipartelepítés leállítására vonatkozó tartalmi dilemma szempontjából ezt a részt a hazai területi tervezés szempontjából is tanulságosnak tartjuk. Ezen túlmenően fejlődő országokban, különösen Algériában azóta is sok magyar szakember dolgozik, akik számára a tervezés további tartalmi tanulságai is érdekesek lehetnek.

Emlékeztetőül a két év előtti cikkből felidézzük, hogy Skikdában, Algéria északkeleti részén egy olyan vilája (megye) részére készült a tervünk, amely méreteiben ugyan egy hazai átlagos megyének felelt meg (félmillió lakos, egyhuzad Magyarországi terület 100 000 lakosú központ), azonban jelentős különbséget jelentett, hogy ez a népesség hatgyermekes átlag családokat alkot, és húsz évenként megduplázódik. A vilája székhelye az ország negyedik legnagyobb árukikötője; innen a parton feltorlódtott hegysort áttörő fontos észak—déli völgy vezet az ország belsője felé (út, vasút, folyó, csővezeték). A kikötő áruforgalma a hetvenes években a földgáz- és olajvezetékek kiépülésével megtöbbszöröződött, ugyanakkor indult meg a nyerstermékeket feldolgozó legkorszerűbb technológiájú finomítóbázis kiépülése is.

Ez a nehézipari fejlesztés egy országos erőltetett iparosítási hullámnak alkotta a részét, ami a nyolcvanas évekre szükségyszerűen megtorpanáshoz és a beruházások központi visszafogásához vezetett. Így Skikdában is félbemaradt a feldolgozókapacitás kiépítése, a meglévő bázisok is csak kapacitásuk egy részét tudják kihasználni. A kiépült fejlett ipar tehát egyrészt nincs hatással az ipari ágazat egészére, ami a megyében is hiányos, széttagolt, önfejlesztésre képtelen; másrészt területileg is pontszerűen koncentrálódik a megyeközpontban, magára húzva az infrastruktúrát, ami nem tárja fel a megye keleti és nyugati területeit, valamint általában a településhálózat alsóbb szintjét. A területi együttműködés lehetőségei tengelyeit a megye földrajzi adottságai meghatározó módon befolyásolják: az ismétlések el-

kerülése érdekében azonban az erre vonatkozó adottságokat területi politika kapcsán idézzük fel.

Az alábbiakban a munka koncepcionális részzeit mutatjuk be.

Fejlesztési célkitűzések meghatározása

A célkitűzések tematikai és fontossági csoportosítása

A fejlesztési célkitűzések meghatározásakor a tervtávlatra rendelkezésre álló országos vonatkozású célokat és elhatározásokat kellett szem előtt tartani és alkalmazni a vilája speciális adottságaira. A célkitűzéseket részben tematikailag, részben jelentőségük szempontjából osztályoztuk.

Tematikájuk szerint megkülönböztünk:

— szociálpolitikai tervcélokat (a népesség számára, életkörülményeire vonatkozó célkitűzések, elfogadott elhatározások);

— falupolitikai tervcélokat (a mezőgazdaság, a tanyavilág és a falu kérdéskörébe tartozó célkitűzések);

— város- és iparpolitikai tervcélokat (az ipari termeléssel és településsel összefüggő célkitűzések);

— területpolitikai tervcélokat (a területi és regionális fejlesztés célkitűzései; területi egyenlőség, specializáció, profil). *Jelentőségük szerint a célkitűzéseket az alábbiak szerint osztályoztuk:*

— Országos politikai célkitűzések, amelyeket adottságként elfogad a terv.

— Részben az országos célkitűzések eszközeiként jelentkező, de az egész terv koncepcióját érintő, és a vilája szintjén való döntést igénylő célkitűzések.

— Fentiek megvalósításának eszközeiként azok a további célok, amelyek egy-egy kisebb egységben (régióban vagy ágazatban) elősegítik a fő célok megvalósulását. Utóbbiak főként a szakági fejezetekben váltak meghatározóvá és részletes kifejtésükre is ott került csak sor. Az általános célkitűzések mellett megoldandó feladatként hívtuk fel a figyelmet a legfontosabb kérdésekre.

Szociálpolitikai tervcélok (Az egyén jövője, népesség és életkörülmények)

A vilája jövője szempontjából meghatározó, alapvető jelentőségű adottság a népesség tervtávlátban történő megduplázódása. Az erre vonatkozó részletesebb értékeket az ország egészére vonatkozó népességelőrebecslés, illetve az ott található növekedési ráta alapján számoltuk.

A 2000. évre előrebecsülhető közel 1 millió állampolgár számára a szociális és egzisztenciális biztonság, az emberi életkörülmények biztosítása alapvető és feltétlenül szükséges feladat. A regionális terv természetesen nem tudta pótolni az ezzel kapcsolatban hiányzó, a jövőbeni életmódra, szokásokra vonatkozó szociológiai tanulmányokat és előrebecsléseket, a független Algéria emberöltőnyi időtávlátában a helyi sajátosságoknak megfelelő életforma felvá-

zolását. Így elsősorban azokat a célkitűzéseket és megállapításokat idéztük, amelyek az emberi életkörülmények megteremtésének gazdasági alapjaival függnek össze. (Ellátás, munkaalkalom, lakáslehetőség.)

Tervtávlátban 2000-ig a népesség megduplázódása várható.

Célkitűzések:

1. Az életszínvonal folyamatos emelése.

2. 2000-ig el kell érni a teljes foglalkoztatottságot.

3. Minden családot lakáshoz kell juttatni (2000-ben átlag 6 lakosra kell egy lakást számítani). Fentiekhez szorosan kapcsolódik az a prekonceptió szintjén eldöntött és a koncepció kialakítását alapvetően meghatározó döntés, amely szerint mérlegelve a vilája helyzetét az ország egészében, a vilája népességfejlődésében külső migrációs egyensúlyra kell törekedni, a vilája területén élő és születő népesség jövőjét ezen a területen kell megoldani.

4. A teljes várható népességről a vilájan belül kell gondoskodni (külső migrációs egyenleg).

A fenti célkitűzések már mutatják, hogy a vilája szintjén milyen óriási, alig teljesíthető feladatot kell 2000-ig megoldani.

Feladatok:

— Közel 1 millió ember számára kell biztosítani a mainál jobb életkörülményeket.

— A jelenlegi, kerekén 60 000 munkahely mellé további 190 000 munkahelyet kell létesíteni.

— Mintegy 160 000 család számára a meglévők mellé 100 000 új lakást kell megépíteni.

A koncepcióban a továbbiakban ezen általános tervcélok elérésének lehetőségét kell biztosítani.

A falupolitika (a tanyavilág jövője, a falu, a mezőgazdaság célkitűzései)

Jelenleg a lakosság több mint 50%-a lakik külterületen. A vilája foglalkoztatási és lakáskérdésének a megoldhatóságát nagymértékben befolyásolja, hogy vajon 2000-ig mennyi ember fog a falvakba és a városokba áramlani, illetve hogy mennyi mezőgazdasági foglalkoztatott fogja elhagyni a földjét, hogy másutt keressen munkát.

Fordítva megfogalmazva a kérdést: a szociálpolitikai célok megoldhatóságának egyik fontos alapja, hogy a falusi tömegek számára ne az elvándorlás és a föld elhagyása jelentse a felemelkedés útját.

Hangsúlyozni kell, hogy ezt a célkitűzést nem a mezőgazdasági termelés megszűnéséből vezettük le. Hatékony mezőgazdasági termelést csökkenő számú mezőgazdasági foglalkoztatott (és jelentős gépesítés) mellett lehet elérni, sőt a nemzetközi tapasztalatok szerint a mezőgazdaság fejlődését mindenütt a mezőgazdasági foglalkoztatottak számának jelentős csökkenése kíséri. Ennek ellenére a fejlesztések jelenlegi lépésőjét olyan falupolitika kialakításában látjuk, amely elkerüli, hogy a demográfiai nyomást egy nagymértékű (= az elkerülhetetlen meghaladó) falusi elvándorlás tetézzé és a városok fejlesztését a népességrobbanás ellehetetlenítse.

5. Biztosítani kell, hogy mindazok, akik számára ott foglalkoztatási lehetőséget lehet teremteni, továbbra is a tanyavilágban lakjanak.

A munka felelős tervezője dr. Várkonyi Miklós volt. A koncepció munkarészét a szerzőkből, valamint Gauder Péterből álló team irányította. A tervezésben rajtuk kívül Bartos Gyula, Csillag József, Gerhardt József, Gerhardtné Polyák Aranka, Horváth Gyula, Pomsár János, dr. Várkonyi Miklós és algériai kollégák vettek részt.

6. *Maximális foglalkoztatási lehetőséget kell biztosítani a mezőgazdaságban, ezen belül elérni egy optimális terménymagyságot.* Természetesen a mezőgazdaság hatékonyságát, ha második helyen is, de megemlítettük, hiszen a fentiek nem mondhatnák ellent az országos célkitűzésnek, mely szerint:

7. *A ország egésze legyen önellátó mezőgazdasági termékekből 2000-ben.*

A fenti célkitűzések számos megoldandó feladatot jelölnek ki.

A tanyavilág problémakörében részben társadalompolitikai feladat annak tisztázása, hogy az emberi életkörülmények biztosításával hogyan őrizhető meg pozitív hagyományként a földhöz való ragaszkodás. A feladatok többsége azonban inkább gazdasági és műszaki megközelítést kíván.

Feladatok:

— A tanyavilágon belül a részben jelenleg is meglévő csomósodási pontokon biztosítani kell a legalapvetőbb ellátást (víz, villany, iskola, utak).

— Meg kell határozni egy minimális település nagyságot (tanyaközpontok) és e határ felett településszerű fejlesztést biztosítani, itt meghatározni a biztosítandó alapellátást (minimum).

— Általában javítani kell a falusi életkörülményeket és ellátást.

A mezőgazdaság fejlesztését érintő feladatok:

— A vizsgálatban feltárt területi lehetőségek kiaknázásával a statisztika szerint jelenleg 18 000 mezőgazdasági foglalkoztatott számát körülbelül 2,5–3-szorosára kell növelni 2000-ig. (A statisztika torzít is: nem tartalmazza a családtagokat.)

— A mezőgazdaságban az öntözés és más beruházások segítségével az intenzív, munkaigényes kultúrák részarányát kell jelentősen növelni.

Tematikailag már részben az iparpolitikába vezető feladat:

— már a faluközpontokban ki kell alakítani a mezőgazdasági termékek feldolgozásán alapuló kis- és középipari bázisokat.

A város- és iparpolitika célkitűzései

Az a foglalkoztatási lehetőség, amit a mezőgazdaság biztosítani tud, természetesen véges, és még az építőipari és tertiér ágazatoknak egy magas normával számolt 12%-os, illetve 38%-os részese-e esetén is az iparra hárul mintegy 72–80 000 (62–70 000 új) munkaalkalom létesítésének a szükségessége 2000-ig.

A mezőgazdaság esetében a fejlődés összhangja érdekében a hatékonyság mérsékelt háttérbe szorításával is előtérbe helyeztük a maximális foglalkoztatottság biztosítását. Az ipar esetében ezt nem tehetjük meg: többek között a mezőgazdaság jövője, de általában az ország jövője érdekében feltétlenül a hatékony iparfejlesztésnek kell a vezérelvnek lennie. Az ország fejlődésének jelenlegi szakaszában a nagyipar megteremtésének első lépésén túl, az iparpolitika általános célja *önálló fejlődésre képes összefüggő ipari struktúrák* kialakítása. Küllkapcsolatokban az import minél nagyobb mértékű kiváltása, a nyersanyagkészletek hazai kiaknázása és feldolgozása.

A vilája számára első célkitűzés:

8. *A helyi források és adottságok maximális kihasználása az iparfejlődés érdekében.*

A helyi adottságok közül a mező- és erdőgazdasági feldolgozás lehetőségei mellett a bányák alkalmasak arra, hogy a faluközpontokban, kisebb városokban is kis- és középipar települjön rájuk.

A vilája másik jelentős adottsága a jó kooperációs lehetőség a közlekedési vonalakon és csomópontokon keresztül az ország közeli centrumaival. Bár ez az adottság már nagyipari központok kialakítását is lehetővé teszi, valódi súlyt és profilt csak erőltetetten ad a vilájának.

A vilája harmadik jelentős adottsága, hogy a központja a kőolaj- és gázexport egyik fő kikötője. Ezen a bázison 1974-ben megindult, majd félbemaradt egy jelentős petrokémiai feldolgozó komplexum kiépítése.

Kétségtelen, hogy maga a komplexum viszonylag kevesebb számú, magasan képzett munkaerőt foglalkoztat, hatása jelenleg nem gyűrűzik át a vilája egészére: mintegy idegen testként ékelődik a vilája iparába. Ez a felismerés hozzájárult ahhoz, hogy a komplexum fejlesztése jelenleg le van állítva. Ugyanakkor:

9. *A vilájának profilt, sajátos karaktert adó vezető iparág kell, ami a többi ipari tevékenységet is szervezni, összefogni képes.*

A jelenlegi helyzet ismeretében határozott véleményünk, hogy ezt a profilt a régió számára feltétlenül a petrokémia kell, hogy biztosítsa. Jóllehet a komplexum, mintegy 5 évig tartó kiépüléséig a jelenlegi tendenciát, Skikda ipari túlsúlyát erősíti, utána olyan tömegű továbbfeldolgozásra szolgáló *hazai* elsődleges terméket tud kibocsátani — és ez a továbbfeldolgozás már nem kötődik Skikda városához —, ami már 1990 után jelentős ipari alcentrumok kialakításával nagymértékben képes decentralizálni a vilája struktúráját. Ugyanez a decentralizáció egy súlyt és háttérrel adó Skikda mint centrum nélkül a vilája széttagolódását, az ipari fejlesztések erős esetlegességét hozná magával.

Ami tehát iparstruktúrában a helyi adottságon alapuló kis- és középipar és a skikdai nehézipari komplexum között van, az akkor funkcionál jól, ha köze van mindkét említett pólushoz: támaszkodik a helyi iparon már 1990-ig is nevelődő munkaerőre és — a helyi adottságok mellett — a komplexum által biztosított alapanyagokra.

A kapcsolódó feladat: az iparok típusának meghatározása csak részben az iparstruktúra függvénye; más részben a helyi adottságok feltárásán, a régiók profiljának megtervezésén alapulhat, ez viszont a területfejlesztés céljainak ismeretét igényli.

Területi politika és az infrastruktúrahálózatokhoz kapcsolódó célkitűzések.

10. *A termelés struktúráját és a háttérhálózatokat (infrastruktúra, településhálózat) egymással koherens módon kell fejleszteni.*

Az eddig kifejtett gazdaságfejlesztési elképzelésekkel ellentétben a továbbiakat — a területfejlesztési kérdéseket — térképen is követni kell.

A vilája mai struktúráját is, a jövőbenit is alapvetően meghatározza néhány földrajzi adottság. Ebből — a vizsgálat összefoglalását felidézve — most kiemeljük a parttal párhuzamos hegysorokat, az ezt átmetsző három É—D-i folyóvölgyet (Guebli, Saf-Saf, Kebir), a torkolatuknál kialakult kikötési lehetőségeket (Collo, Skikda, El Marsa), a völgyeket felhasználó közlekedési vonalakat, valamint a hegyvonulatok mögött a parttal párhuzamos közlekedési lehetőségeket: távolabb Setif—Constantine—Guelma, a viláján belül a Jijel—Tamalous, ill. Ramdane Djamel—Azzaba (Annaba) vonalakat. Ezzel, a metszéspontok megnevezésével szinte a régió valamennyi településföldrajzilag számottevő pontját felsoroltuk.

A Saf-Saf-völgy ma a közlekedési (útvasút) kapcsolat mellett a csővezetékek, az energiahálózat, a vízellátás (Zarzedas—Skikda között) fő tengelye

is. Emellett a mezőgazdasági öntözött területek, vagy a Skikdába ingázó munkavállalók jelentős túlsúlya is erre a tengelyre jut.

A másik két É—D irányú völgy szerényebb lehetőségeivel ma tulajdonképpen távoleső, elmaradt területnek tekinthető. A Ramdane Djamel—Tamlous—Jijel tervezett vasútvonal jelentősen emeli e keresztengely lehetőségeit, ez jelentős lépés a vizsgálatban kimutatott, Tamlous térségében hiányzó településszervező központ kialakítása felé is. A falu- és az iparpolitikával kapcsolatban említett célkitűzésekkel összhangban a település- és infrastruktúrahálózat fejlesztése is oda kell hasson, hogy az enklavéterületek váljanak alkalmassá népességük egy jelentős részének megtartására, javuljon a belső struktúrájuk és egyúttal erősödjön a kapcsolatuk Skikdával. A területfejlesztési politikával tehát elő kell segíteni, hogy a koncepcióban javasolt területrendezési egyensúly a tervtávtatban létrejöhessen.

11. A területi egyensúly érdekében a viljában további tengelyeket is meg kell — a jelenlegi mellett — erősíteni.

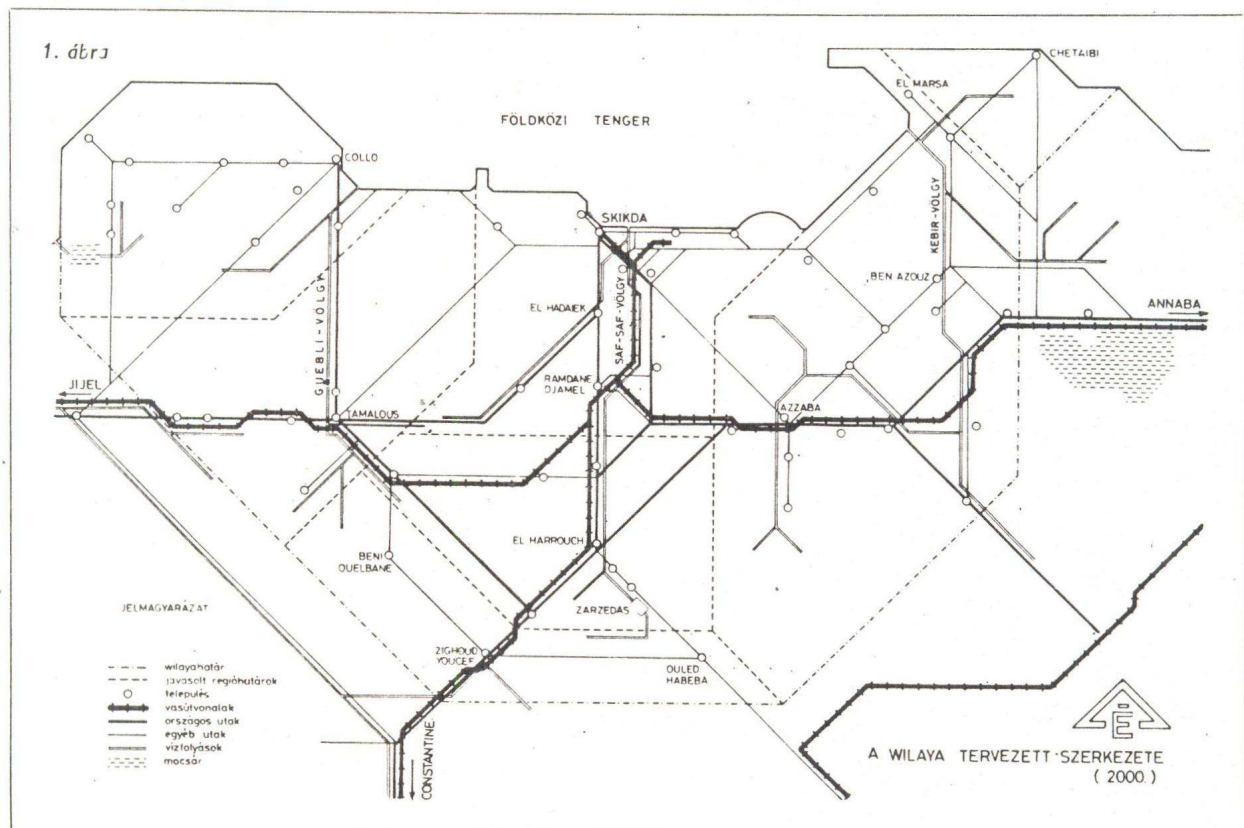
Az infrastruktúrahálózat által meghatározott tengelyek a továbbiakban a termelési kapcsolatok, a munkamegosztás stb. során válhatnak valóban együttélő települési láncolattá.

Feladat: ésszerűen összefüggő és speciális szerepre alkalmas régiók meghatározása.

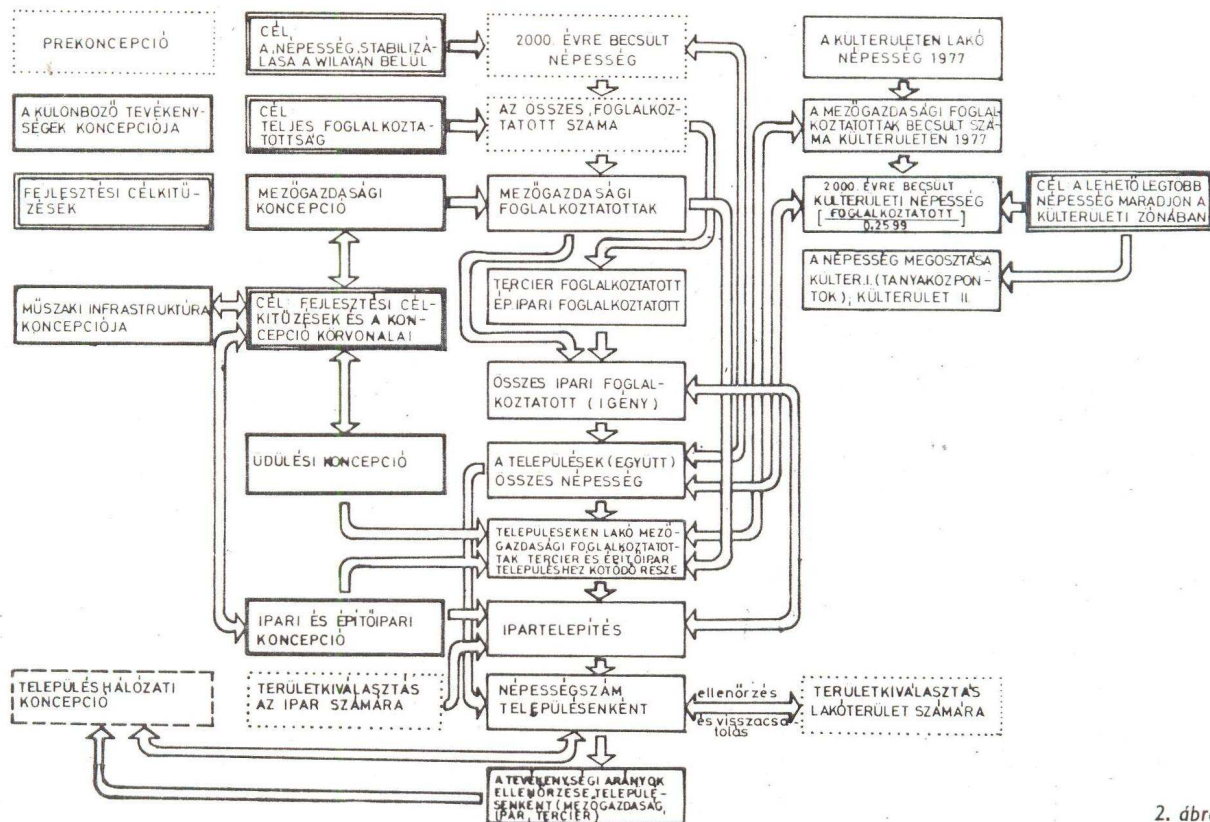
A területrendezési koncepció kialakítása a fejlesztési célkitűzések alapján.

A területrendezési koncepció és ütemezése

A legfontosabb fejlesztési célkitűzések rögzítése maga is a koncepció készítésének szerves része. Az a gondolatmenet, amely a célkitűzés kiválasztásához vezetett, legalább fő vonalaiban rögzítette a tervezőknek a mezőgazdaság, az ipar, az infrastruktúra, a települések fejlesztésére.

2. ábra

tésére vonatkozó elképzeléseit is. A területrendezési koncepciótól mégis három lényeges tényező elhatárolhatóvá tette az eddigieket:

- a célkitűzések fejlesztési, tehát gazdasági karaktere, szemben a rendezési koncepció területi jellegével;
- az a tény, hogy a célkitűzések egy állapottervre irányultak (2000-es év, vagy az akkorra feltételezett általános fejlettségi szint);
- végül az a fentiekből következő tény, hogy az elképzelések térbeli és időbeli megvalósíthatósága még nincs igazolva.

A fejlesztési célkitűzések megvalósításának térbeli összhangját éppen a területrendezési koncepció kialakításakor teremtjük meg. A fejlesztések ütemezésével és a közbeni ütem(ek)re vonatkozó rendezési koncepció elkészítése során pedig időben és térben egyaránt a fejlődés folyamatosságát tudjuk biztosítani. Ennek érdekében a tervezett fejlesztések kisebb módosítására is szükség volt (visszacsatolás).

A területrendezés folyamata és eljárása

A területrendezés végrehajtása során tehát a fejlesztési célkitűzéseket a területi adottságokkal ütköztetjük. (Az adottságokat itt tágabban értelmezve beleértjük a jövőbeli adottságok kifejlését, az erre irányuló szándékunkat is.)

Az ütköztetés folyamata maga egy eljárás (algoritmus), amelynek a feladata a célkitűzések és a területi adottságok ismeretében helyet keresni a beruházások (a termelés, az intézmények, az infrastruktúra), valamint a népesség számára.

Az eljárásnak tehát egyfelől:

- biztosítani kellett a fejlesztési célok érvényesülését,
- számolni kellett az elhelyezendő beruházások saját belső kapcsolatrendszerével és kapcsolati igényeivel;

másrészt:

- a terület fogadóképességét kellett tükröznie, annak adottságaival és kapcsolati lehetőségeivel;
- végül a népességet, egyfelől mint területhez (részben) kötődő lakosságot, másrészt mint munkaerőt kellett tudni számításba venni.

A több lépcsőben javítható eljárás során a terület oldaláról egyrészt az *elhelyezhetőség*, másrészt az *egyensúly* ellenőrzéséről kellett gondoskodni. Az elhelyezhetőség ellenőrzésére a területfelmérés egyrészt közvetlen lehetőséget adott (összevetés a még rendelkezésre álló iparterülettel), másrészt a foglalkoztatottak, illetve a népesség számán keresztül közvetett lehetőséget nyújtott. (Összevetés a rendelkezésre álló lakóterülettel). A demográfiai egyensúly megléte e népesség és a helyben születő népesség összevetésével volt mérhető, régiók (agglomerációk) szintjén.

A területrendezési koncepció további feladata, hogy az egyes településhálózati kategóriákon belül (tanyák, falvak, városok, központok) viszonylag egyenletes foglalkoztatási szerkezetet (pl. terciararány), ellátást stb. biztosítson, ami ugyancsak összehasonlítások és folyamatos korrekciók segítségével volt elérhető. A fejlesztési elképzelések érvényesíthetősége részben éppen a javítások során dőlt el.

A rugalmas változtathatóság érdekében a beruházások telepítésekor célszerű volt megkülönböztetnünk a beruházások azon részét, amely a területhez kötődik, el nem mozdítható: mezőgazdaság, bányák, és a már meglévő (ipari és egyéb) létesítmények, illetve a már elhatározott beruházások. Fontos volt idekapcsolni és elhatározott beruházásonként kezelni minden olyan tervezetet, ami a fejlesztési koncepció alapján egy területhez lényegesen kötődik (másfajta telepítés a koncepció lényeges megváltoztatását jelentené). Ezeket a

dában a petrokémiai komplex beruházásnak gyors befejezése, az 1990 utáni nyersanyagbázis kialakítása az erre alapozható vilája-szintű vegyipari vertikum kiépítése céljából annak ellenére szükséges, hogy rövid távon ez a beruházás a népességstabilizáló hatás ellen dolgozik.

Collóban, Tamalousban az 1990-ig terjedő időszakban jelentős erőfeszítéseket kell tenni az infrastruktúrahálózat kiépítése érdekében. Ennek a Ramdane Djamel—Tamalous—Jijel vasútvonal építése, a Tamalous—Collo út korszerűsítésének a befejezése, a Skikda—Tamalous útvonal korszerűsítése, Collóban iparterületi új kikötő létesítése a legfontosabb kapcsolatjavító beruházásai. Elkészül a Guebli-völgyben az első zárógát, továbbá az ellátás javítására is jelentős vezetékhalózat épül ki. Ebben az időszakban az erdőgazdaság alapján a faipar, jelentős mértékű kis- és közép-ipari fejlődik ki, míg a mezőgazdaság a Guebli-völgy öntözésének a megkezdésével fejlődik, ami az 1990 utáni időszakban teljesebbé válik a kertészeti és gyümölcskultúrák további bővülésével. 1990-től e terület az infrastruktúra kiépülésével alkalmassá válik a Skikdából érkező petrokémiai alapanyagok továbbfeldolgozására. A collói és tamalouisi régió a vasút mentén szállítási igényes ipar fogadására is alkalmassá válik, a többi területen elsősorban kisebb anyag-tömeg szállításával járó, munkai-gényes feldolgozást kívánó munkafolyamatok javasolhatók. A kooperációs kapcsolatok a petrokémiai termékek és a faipar közös továbbfejlődésére alapozódhatnak.

A Saf-Saf völgyben a már ma is kiépült infrastruktúra ellenére mérsékelt fejlesztés érhető csak el 1990-ig. Az öntözött területek és a vízellátás további növekedése mellett is a mezőgazdasági termékekre alapozódó ipar csak mérsékelttel fejlődik. Az iparterület egy jelentős részét 1990 utánra a petrokémiai kooperáció céljára kell fenntartani. Zighoud Youcef térségében a régióhoz tartozó Beni Ouelbane és Ouled Habeba bekapcsolásával egyben a Zighoud Youcef-i iparterület népességi háttere is biztosítható.

A Saf-Saf völgyi közlekedési tengely lehetőségét ebben az időszakban a régiók közötti ingázásra is figyelembe veszi a rendezési koncepció. El-Harrouch és Zighoud Youcef térségéből összesen mintegy 3400 ingázó napi utalásának számításbavételével elérhető, hogy az 1990 utáni időszakban már megszűnő skikdai jelentős munkaerőszívás a szükségesnél több embert ne vonzzon el 1990 előtt a tengely délebbre fekvő térségéből. 1990 után a régiók közötti ingázás megszűnik és az addig ingázók is lakóhelyükön munkaalkalmat találnak. Azzaba térségében igéri a mezőgazdasági koncepció a legtöbb munkahelyet. Ha 1990-ig a mezőgazdaság a tervezett ütemben fejlődik, még a többi dairából származó jelentős számú, mintegy évi 1000 fő bevándorlás mellett is csak a már megkezdett ipari beruházásokra jut munkaerő 1990-ig. A területi egyensúly fenntartása miatt itt az ipari beruházások ütemének a fékezését kell javasolni, — bár igen erős a csábítás a viszonylag legjobban előkészített iparterületen a további népesség-odavonzással járó beruházásokra.

Hosszú távon is Azzabában kerül betörésre a legtöbb új terület, jelentős számú tercier munkahely létesülhet az üdülésben is, így a régió népességi túl-

futásával 2000-ig is számolni kell. Ekkor a népességhiány a koncepció szerint a skikdai régióból pótlódik. A régió északi részén kialakult a skikdai és azzabai régióból (Ben Azouz-i alrégió) szerveződő új egység csirája, ami később teljessé teszi a Skikda körüli régiók gyűrűjét, és jól szervezhetővé teszi e ma még elzáródó területet.

A túlnépesedést az azzabai régióban a kedvező általános adottságok és a nagyszámú mezőgazdasági foglalkoztatott egymásrahalmozódása idézi elő. Megvizsgáltuk az 55 000 mezőgazdasági foglalkoztatott helyett a vilájában összesen 45 000-rel számoló „gazdag” koncepcióváltozatot is. Ebben az esetben a 10%-kal több ipari munkahely létesítésének szükségessége miatt a vilája központja 2000-ig további népességet szív fel. Általában az iparosítás miatt a régiószékhelyek nagyobbak lesznek (bár a területi korlátok miatt El Harrouch, Zighoud Youcef vagy Chetaibi körzetében szinte alig jelent népesség-változást e változat).

A „gazdag” változatnak vannak egyensúlyi, urbanizációs előnyei, de meg kell jegyezni, hogy egyrészt 8500 mezőgazdasági foglalkoztatott gépekkel való kiváltása miatt, másrészt a 8500 többlet ipari munkahely létesítése miatt beruházásiigényesebb változatról van szó, ami magasabb fejlettségi szintet feltételez, és reálisan inkább későbbi állapotként vehető figyelembe a 2000 utáni területi célok között.

A szerkezet kiépülését összefoglalva, a múltból öröklött, Skikda-központú sugársorra épült szerkezetet folyamatosan az El-Harrouch-i tengellyel való erősödő együttműködés és az azzabai pólus fejlődése követi. Ezalatt ki kell épülnie a nyugati oldalon a második észak—déli tengelyt (Guebli-völgy) megalapozó és az ezt Skikdához kapcsoló K—Ny-i irányú infrastruktúra-vonalaknak. A harmadik tengelyből (Kebir-völgy) a fejlesztés pontszerűen az annabai útra fűződve indul meg (Bou Maiza térsége). Ebben az időszakban Skikda mintegy 30—40 km-es körzetében fejlődésnek indulnak a meglévő régióközpontok (El Harrouch, Azzaba, Collo) és mellettük a központhiányos nyugati térségben Tamalous. Mindegyik a vilája külső területeiről hozzászervező régiók központjaként funkcionál, míg a belső magban Skikda a jelenleginél nagyobb körzetben fejti ki közvetlen régiószervező hatását.

A következő hosszú távú időszakban a Saf-Saf völgyi tengely a régiók összemosisásával agglomerálódó térséggé alakul át Skikda és Constantine között. A Guebli-völgy iparosodik, termelési kapcsolatok alakulnak ki, míg a Kebir-völgy északi része a torkolat térségében az üdülési funkciók és a mezőgazdaság fejlődésével önálló arculatú térséggé alakul át.

2000 után a fenti térség önálló régióvá alakul át. A vilája középső részén a kelet—nyugati és a Saf-Saf völgyi tengelyek összemosisása a vilája súlypontját délebbre húzza. A szárazföldi infrastruktúrák fő csomópontjai a Ramdane Djamel—El Harrouch—Azzaba háromszögben alakulnak ki. A térség erre az időszakra jelentős tartalékokkal rendelkezik, ami a jövőben magasabb szintű központi funkciók (gondoljunk a Skikda—Annaba—Constantine közötti központi fekvésre) idecsoportosulását is elindíthatja. E jövő első jele az az új nemzetközi repülőtér, amelynek a regionális terv a térségben helyet biztosít.

beruházásokat helyeztük el első lépésként.

Fennmaradt a tervezett létesítményeknek egy olyan része, amelynek elhelyezését mind a helyi adottságok, mind a fejlesztési koncepció csak lazán, tendenciaszerűen kötötték meg. Ez az a hányad, ami a területi egyensúly létrehozására felhasználható volt.

Az ütemezést illetően 1990-re kellett lényegében a fentiekhez hasonló elvek alapján területi egyensúlyt teremteni.

Itt a területi egyensúly mellett a változások időbeli lefolyását is ellenőrizni kellett, a jelenlegi állapot figyelembevételével. (Néhány esetben a 2000. évi tervezeten is újra módosítva.)

Szakági munkarészek

A közösen kialakított rendező elvek és területi lebontás alapján a szakágak részletes műszaki koncepciót dolgoztak ki. A továbbiakban ezen munkarészek összefoglalását mellőzve, a szintézis fejezet általános összefoglalóját ismertetjük.

A vilája fejlesztési stratégiája

A célkitűzések maradéktalan kielégítése, vagyis a vilája és ezen belül az egyes régiók migrációjának megszüntetése: tehát régióon belül munkával és lakóhelylyel való ellátása nem bizonyult lehetségesnek a teljes tervezési időszak folyamán végig.

A megkezdett ipari beruházások Skikda és Azzaba régiójában népességszívást okoznak 1990-ig a többi régió rovására. Ekkorra azonban elérhető a stabilizálás; az 1990-re kialakult népesség és természetes szaporulat 2000-ig régióként a régióhatárok között marad (kivéve az azzabai régiót, ahol a koncepcióban előirányzott igen nagy számú mezőgazdasági foglalkoztatott egy része csak a skikdai régió tanyavilágából pótolható.) A régiók közötti népességvándorlás 1990-ig történő lefékezése az alábbi termelési szerkezetváltozást igényli. Skik-

Tartalom

- Dóczi Imre 1 Településfejlesztés a lakossággal, a lakosságért
3 A Városépítés kérdései a budapesti agglomerációról

Válaszolnak: Köteles Zoltán, Lénárd László, Dr. Pénzes János, Vágvölgyi József

- Dr. Zoltán Zoltán 9 Felépül-e az első magyar bolygóváros
Dr. Nemes—Nagyné Ruttkay Éva 12 Vállalatok a települések fejlődéséért
Dr. Perényi Imre 15 Néhány gondolat a magyarországi városépítés hagyatékának értékeléséhez
Horváth László 19 Adalékok az építésügyi igazgatás korszerűsítéséhez
Ernst Gabriella 21 Még kikerülhetnének néhány buktatót?!
22 A budapesti kongresszus
Dr. Sámsondi Kiss György 23 Tervpályázat panelos lakónegyedek értéknövelő felújítására

KITEKINTÉS

- Kerényi József 26 F. L. W. csomagja (Töredékes amerikai útijegyzet)
Dr. Rudolf Wurzer 29 A területfejlesztés jövője Ausztriában
Fleischer Tamás—Dr. Várkonyi Miklós 32 Magyar tervezők regionális terve az algériai Skikdában (Fejlesztési célok, rendezés és stratégia)

FÓRUM

- Fazakas Péter 35 Hírháttér...
Dr. Radó Dezső 36 Áramlásvizsgálatok a települések zöldfelületein
Jeney Lajos 37 Menteni a menthetőt (Híradás a Szigligeti Táj- és Településvédő Kör megalakulásáról)

Előkészületben az új Magyar Nemzeti Atlasz

A borítón: Pilisszentiván

A szerkesztőbizottság elnöke:

DR. PERÉNYI IMRE

Szerkesztőbizottság:

BERCZIK ANDRÁS, BUDA GÁBOR,
ELEKES ANDRÁSNÉ,
HÖRCHER FERENCNÉ,
KORDA ÁRPÁD,
DR. KŐSZEGFALVI GYÖRGY,
DR. LÁSZLÓ TIVADAR, LOYDL TAMÁS,
MENDELE FERENC, MEZŐ MIHÁLY,
DR. MÓCSÉNYI MIHÁLY, PAKSY GÁBOR,
DR. PERCZEL KÁROLY,
DR. PREISICH GÁBOR, SZÉLES JÓZSEF,
TAKÁCS MÁTÉ, VALLYON ISTVÁN,

Felelős szerkesztő:

DR. PONGRÁCZ PÁL

Szerkesztő:

DÓCZI IMRE

Olvasószerkesztő:

DR. KERESZTÉLY GYÖRGY

Tervezőszerkesztő:

ESZTERGÁLY KEVE

Szerkesztőségi titkár:

P. FERENCZI ERZSÉBET

Munkatársaink:

BORICS LÁSZLÓ, FAZAKAS PÉTER,

DR. KUBINSZKY MIHÁLY,

MÉSZÁROS JÁNOS, TÓTH ZOLTÁN

E SZÁMUNK CIKKEINEK SZERZŐI: dr. Pénzes János elnökhelyettes, Budapest Főváros Tanácsa; Köteles Zoltán, a Budapesti Pártbizottság titkára; Lénárd László, a Pest megyei Pártbizottság titkára; Vágvölgyi József, a Pest megyei Tanács elnökhelyettese; dr. Zoltán Zoltán közgazdász; dr. Nemes-Nagyné Ruttkay Éva tudományos kutató, VÁTI; dr. Perényi Imre egyetemi tanár, BME; Horváth László ov. Ajka; Ernst Gabriella, SZEKI dr. Sámsondi Kiss György osztályvezető, ÉVM; Kerényi József építész, VÁTI; dr. Rudolf Wurzer egyetemi tanár, Ausztria; Fleischer Tamás—dr. Várkonyi Miklós tervezők, VÁTI

VÁROSÉPÍTÉS

Megjelenik a Magyar Urbanisztikai Társaság, a megyék és a városok támogatásával.

Felelős szerkesztő: dr. Pongrácz Pál. Szerkesztőség: 1088 Budapest VIII., Rákóczi út 7. Telefon: 337-988.

Kiadja a Lapkiadó Vállalat, 1073 Budapest VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Pf. 223. — Telefon: 221-293.

Felelős kiadó: Siklósi Norbert vezérigazgató.

86-9423 — Révai Nyomda, Budapest. Felelős vezető: Horváth Józsefné dr.

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Hírlapkézbesítő Postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál.

(Postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900.) Közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással

a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 270,— Ft. Lapunk példányonként megvásárolható Budapesten az V., Váci utca 10., Bajcsy-Zsilinszky út 76. sz. alatti Hírlapboltokban.

Külföldön terjeszti: a „Kultúra” Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat. H—1389 Budapest, Pf. 149. —

HU ISSN 0505—0294.

Kéziratokat és fotókat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

A folyóirat megjelenik kéthavonta. Pédányonkénti ára: 45,— Ft.

VÁROSÉPÍTÉS

Területrendezési, várospolitikai és városépítési folyóirat

